

## รายงานการวิจัย

พฤติกรรมการส่งเสริมสุขภาพตนเองของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ในพื้นที่  
รับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองหมู อำเภอวิหารแดง จังหวัดสระบุรี

**Health Promotion Behavior of Village Public Health Volunteers in the  
Responsible Area of Tambon Nong Moo Administration Organization,  
Amphoe Viharn Daeng, Changwat Saraburi**

พิชานันท์ แสงทอง<sup>1</sup>

### บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยเชิงสำรวจ เรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมการส่งเสริมสุขภาพตนเองของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ในพื้นที่รับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองหมู อำเภอวิหารแดง จังหวัดสระบุรี ประชากรเป็นอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ในพื้นที่รับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองหมู จำนวน 53 คนโดยใช้แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ซึ่งผ่านการทดสอบคุณภาพอยู่ในเกณฑ์ที่ยอมรับได้นำมาวิเคราะห์ข้อมูล และประมวลผลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป ค่าสถิติที่ใช้ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าทดสอบไคสแควร์ ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน และวิเคราะห์ตัวทำนายพฤติกรรมการส่งเสริมสุขภาพ โดยการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบเป็นขั้นตอน

ผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมการส่งเสริมสุขภาพตนเองของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง ปัจจัยทางชีวสังคม ได้แก่ เพศ มีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมการส่งเสริมสุขภาพตนเองของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนปัจจัยนำ ได้แก่ ความรู้ และการรับรู้เกี่ยวกับภาวะสุขภาพตนเอง ปัจจัยอื่น ได้แก่ การมีแหล่งทรัพยากรในการส่งเสริมสุขภาพและการมีนโยบายและแหล่งสนับสนุนในการส่งเสริมสุขภาพ มีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมการส่งเสริมสุขภาพตนเองของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ปัจจัยเสริม ได้แก่ การได้รับข้อมูลข่าวสารความรู้เกี่ยวกับการส่งเสริมสุขภาพ และการได้รับคำแนะนำการสนับสนุนทางสังคมให้ปฏิบัติตามแนวทางของการส่งเสริมสุขภาพจากบุคคลต่าง ๆ

<sup>1</sup> บัณฑิตวิทยาลัย สาธารณสุขศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาการพัฒนาระบบบริการปฐมภูมิ วิทยาลัยนครราชสีมา

มีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนตัวแปรที่สามารถร่วมกันทำนายพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพ ได้แก่ เพศ อายุ การรับรู้เกี่ยวกับภาวะสุขภาพตนเอง การมีนโยบายและแหล่งสนับสนุนในการส่งเสริมสุขภาพ และการได้รับคำแนะนำการสนับสนุนทางสังคมให้ปฏิบัติตามแนวทางของการส่งเสริมสุขภาพ จากบุคคลต่างๆ สามารถร่วมกันทำนายพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านได้ร้อยละ 39.2

**คำสำคัญ** พฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพตนเองของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน

#### **Abstract**

The purpose of this survey research was to study health promotion behavior of village public health volunteers in the responsible area of Tambon Nong Moo Administration, Organization, Amphoe Viharn Daeng, Changwat Saraburi The population were 53 public health volunteers. The research instrument was the questionnaire developed by the researcher. Data analysis was made by statistical package for frequency, percentage, mean, standard deviation, Chi-square test, Pearson's Product Moment Correlation

Coefficient were employed for data analyses, including Stepwise Multiple Regression Analysis for the analysis of predictable variables of health promotion behavior.

Study results indicated that health promotion behavior of village public health volunteers in the responsible area of Tambon Nong Moo Administration Organization, Amphoe Viharn Daeng, Changwat Saraburi. were at a moderate level. Bio-social factor namely sex, and factors relating to health promotion behavior of village public health volunteers had statistical significance at the level of .05. Predisposing factor namely the attitude and self-controlling towards health promotion behavior of village public health volunteers were positively related to health promotion behavior. Enabling factor namely the access to health resources, had positive relation to health promotion behavior at the level of .001. Reinforcing factors namely receiving of information from various media, and receiving social support from various people had positive relation to health promotion behavior at the level of .01. Variables which could jointly predict health promotion behavior were consisted of self-controlling towards health promotion behavior, the access to health resources, sex, and social support from various people, and age. All these five variables could jointly predict

health promotion behavior of public health volunteers for 39.2 percent.

**Keyword** Health Promotion Behavior of Village Public Health Volunteers.

### ความเป็นมา

ในสถานการณ์ปัจจุบันประเทศไทย ได้มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ซึ่งเป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก ซึ่งปัญหาสุขภาพส่วนใหญ่เป็นผลมาจากปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ สังคมเทคโนโลยี และการคมนาคมส่งผลให้เกิดความเครียด วิตกกังวล แรงกดดันต่าง ๆ อันก่อให้เกิดปัญหาตามมา ซึ่งจากสถานการณ์โรคไม่ติดต่อ พบว่าปัญหาสาธารณสุขเป็นสาเหตุการตายที่สำคัญเป็นลำดับต้นๆ ได้แก่ โรคหัวใจ โรคหลอดเลือดสมอง โรคความดันโลหิตสูง โรคเบาหวาน โรคมะเร็ง ความเจ็บป่วยจากโรคไม่ติดต่อเหล่านี้ เกิดจากมีพฤติกรรมเสี่ยงที่สามารถป้องกัน

การส่งเสริมสุขภาพเพื่อป้องกันไม่ให้คนเจ็บป่วย เป็นบทบาทใหม่ที่รัฐบาลให้ความสำคัญ ระดับบุคคล ครอบครัว และชุมชนให้มีความรู้ โดยสร้างกระแสความตื่นตัว สร้างความตระหนัก และการใส่ใจเรื่องสุขภาพของประชาชน หากมุ่งเน้นการส่งเสริมสุขภาพ จะเป็นวิถีทางที่ยั่งยืนในการลงทุนทางสุขภาพที่ต่ำ และมีความคุ้มค่า

อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน มีบทบาทหน้าที่สำคัญในฐานะผู้นำการเปลี่ยนแปลงด้านพฤติกรรมสุขภาพ

การสื่อสารสาธารณสุข การแนะนำ เผยแพร่ความรู้ การวางแผน และประสานกิจกรรมพัฒนาสาธารณสุข ตลอดจนให้บริการสาธารณสุขด้านต่างๆ (ศูนย์ฝึกอบรมและพัฒนาการสาธารณสุขมูลฐาน, 2545)

จากการสังเกตพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพตนเองของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ในพื้นที่รับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองหมู อำเภอวิหารแดง จังหวัดสระบุรี มีพฤติกรรมสุขภาพที่ไม่พึงประสงค์ซึ่งมีพฤติกรรมที่ไม่ออกกำลังกาย พฤติกรรมรับประทานอาหารที่ไม่ถูกสุขลักษณะ และพบว่า อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน จำนวน 53 คน เป็นโรคความดันโลหิตสูง/โรคเบาหวาน/โรคหัวใจและหลอดเลือดและอ้วนลงพุง จำนวน 22 คน คิดเป็นร้อยละ 41.5 ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน จึงต้องมีการสร้างพฤติกรรมสุขภาพที่ดี และพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น (กองทุนหลักประกันสุขภาพในระดับท้องถิ่น องค์การบริหารส่วนตำบลหนองหมู, 2554)

### วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพตนเองของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ในพื้นที่รับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองหมู อำเภอวิหารแดง จังหวัดสระบุรี

## วิธีการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงพรรณนา (Descriptive Research) การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาประชากรทั้งหมด คือ อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ในพื้นที่รับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองหมู อำเภอวิหารแดง จังหวัดสระบุรี จำนวน 53 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถาม ซึ่งผ่านการทดสอบคุณภาพอยู่ในเกณฑ์ที่ยอมรับได้นำมาวิเคราะห์ข้อมูล และประมวลผลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป ค่าสถิติที่ใช้ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าทดสอบไคสแควร์ ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน และวิเคราะห์ตัวทำนายพฤติกรรมการส่งเสริมสุขภาพ โดยการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบเป็นขั้นตอน

## ผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมการส่งเสริมสุขภาพตนเองของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง ปัจจัยทางชีวสังคม ได้แก่ เพศ มีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพตนเองของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนปัจจัยนำ ได้แก่ ความรู้ และการรับรู้เกี่ยวกับภาวะสุขภาพตนเอง ปัจจัยเอื้อ ได้แก่ การมีแหล่งทรัพยากรในการส่งเสริมสุขภาพและการมีนโยบายและแหล่งสนับสนุนในการส่งเสริมสุขภาพ มีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมการ

ส่งเสริมสุขภาพตนเองของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ปัจจัยเสริม ได้แก่ การได้รับข้อมูลข่าวสารความรู้เกี่ยวกับการส่งเสริมสุขภาพ และการได้รับคำแนะนำการสนับสนุนทางสังคมให้ปฏิบัติตามแนวทางของการส่งเสริมสุขภาพจากบุคคลต่างๆ มีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมการส่งเสริมสุขภาพ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนตัวแปรที่สามารถร่วมกันทำนายพฤติกรรมการส่งเสริมสุขภาพ ได้แก่ เพศ อายุ การรับรู้เกี่ยวกับภาวะสุขภาพตนเอง การมีนโยบายและแหล่งสนับสนุนในการส่งเสริมสุขภาพ และการได้รับคำแนะนำการสนับสนุนทางสังคมให้ปฏิบัติตามแนวทางของการส่งเสริมสุขภาพจากบุคคลต่างๆ สามารถร่วมกันทำนายพฤติกรรมการส่งเสริมสุขภาพของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านได้ร้อยละ 39.2

## สรุปผลการวิจัย

ผล การ ศึกษ า ส รุ ป ได้ ดัง นี้ อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน องค์การบริหารส่วนตำบลหนองหมู อำเภอวิหารแดง จังหวัดสระบุรี

1. ส่วนใหญ่ มีพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพ อยู่ในระดับปานกลาง
2. ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางชีวสังคม กับพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพตนเองของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน พบว่า ปัจจัยด้านอายุ เป็นตัวแปรเดียวที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการ

ส่งเสริมสุขภาพตนเองของอาสาสมัคร  
สาธารณสุขประจำหมู่บ้าน อย่างมีนัยสำคัญ  
ทางสถิติที่ระดับ 0.05

3. ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยนำ  
ได้แก่ ความรู้ และการรับรู้เกี่ยวกับภาวะ  
สุขภาพตนเองของอาสาสมัครสาธารณสุข  
ประจำหมู่บ้าน พบว่า มีความสัมพันธ์  
ทางบวกกับพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพ  
อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 ส่วน  
เจตคติต่อพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพมี  
ความสัมพันธ์ทางลบกับพฤติกรรม  
ส่งเสริมสุขภาพตนเองของอาสาสมัคร  
สาธารณสุขประจำหมู่บ้าน

4. ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยเอื้อ  
ได้แก่ การมีแหล่งทรัพยากรในการส่งเสริม  
สุขภาพ และการมีนโยบายและแหล่ง  
สนับสนุนในการส่งเสริมสุขภาพตนเองของ  
อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน พบว่า  
มีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรม  
ส่งเสริมสุขภาพ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่  
ระดับ 0.001

5. ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยเสริม  
ได้แก่ การได้รับข้อมูลข่าวสาร ความรู้  
เกี่ยวกับการส่งเสริมสุขภาพ และการได้รับ  
คำแนะนำการสนับสนุนทางสังคม ให้ปฏิบัติ  
พฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพ จากบุคคล  
ต่างๆ ต่อพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพ  
ตนเองของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำ  
หมู่บ้าน พบว่า มีความสัมพันธ์ทางบวกกับ  
พฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพตนเองของ

อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน อย่างมี  
นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

6. ตัวแปรที่สามารถร่วมทำนาย  
พฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพตนเองของ  
อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน พบว่า  
สามารถร่วมทำนายพฤติกรรมส่งเสริม  
สุขภาพตนเองของอาสาสมัครสาธารณสุข  
ประจำหมู่บ้านได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่  
ระดับ .001 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์การทำนาย  
เท่ากับ .392 สาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ใน  
ภาพรวมได้ร้อยละ 39.2

#### ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

1. ควรมีการศึกษา พฤติกรรม  
ส่งเสริมสุขภาพของหัวหน้าครอบครัวของ  
อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน เพื่อให้  
ทราบปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมส่งเสริม  
สุขภาพ ในภาพรวมที่ชัดเจน และครอบคลุม  
มากขึ้น

2. ควรมีการศึกษา ปัจจัยร่วมที่มี  
อิทธิพลที่ส่งผลต่อพฤติกรรมส่งเสริม  
สุขภาพตนเองของอาสาสมัครสาธารณสุข  
ประจำหมู่บ้าน และประชาชนร่วมด้วย

3. ควรมีการเปรียบเทียบพฤติกรรม  
ส่งเสริมสุขภาพในกลุ่มอาสาสมัครอื่นๆ  
ที่มีอาชีพใกล้เคียงกัน

4. ควรมีการศึกษาเชิงพัฒนา เพื่อ  
พัฒนาส่งเสริมความสามารถ ในการส่งเสริม  
สุขภาพตนเองของอาสาสมัครสาธารณสุข  
ประจำหมู่บ้าน ให้พึงประสงค์ และต่อเนื่อง

## เอกสารอ้างอิง

- กองทุนหลักประกันสุขภาพในระดับท้องถิ่น องค์การบริหารส่วนตำบลหนองหมู จังหวัดสระบุรี. (2554). **สรุปรายงานโครงการสร้างเสริมสุขภาพเชิงรุก/ค้นหา/คัดกรองเบาหวาน/ความดันโลหิต/โรคหัวใจและหลอดเลือด (อ้วนลงพุง) และปรับเปลี่ยนพฤติกรรมด้วย 3 อ. เอกสารโรเนียว**
- กองสุศึกษา กระทรวงสาธารณสุข. (2545). **ข้อเสนอแนะนโยบาย และแผนงานส่งเสริมสุขภาพ พ.ศ. 2545 - 2565. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทยจำกัด**
- คณะกรรมการอำนวยการจัดทำแผนพัฒนาสุขภาพแห่งชาติฉบับที่ 10. (2549). **แผนพัฒนาสุขภาพแห่งชาติในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 พ.ศ. 2550-2554, กรุงเทพฯ**
- ชนวรรณ อิมสมบูรณ์. (2546). **พฤติกรรมสุขภาพและการพัฒนาพฤติกรรมสุขภาพ, เอกสารประกอบวิชาสุศึกษาและการประชาสัมพันธ์งานสุศึกษา หน่วยที่ 3. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. 44-46.**
- ปณิธาน หล่อเลิศวิทย์. (2541). **จับกระแส กองทุนสนับสนุนการส่งเสริมสุขภาพ โครงสร้างพื้นฐานเพื่อการพัฒนาสุขภาพของคนไทยในการจัดตั้งองค์กรระดับชาติเพื่อการส่งเสริมสุขภาพในประเทศไทย. นนทบุรี : สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข**
- ประเวศ วะสี. (2535). **บนเส้นทางใหม่ การส่งเสริมสุขภาพ อภิวัฒน์ชีวิตและสังคม. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : หมอชาวบ้าน**
- วารินทร์ ปุยทอง. (2547). **ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลวังด้ง อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์**
- ศูนย์ฝึกอบรมและพัฒนาการสาธารณสุขมูลฐาน. (2545). **สาธารณสุขมูลฐานในระยะเปลี่ยนผ่าน. เอกสารวิชาการ ลำดับที่ 1/2545**
- สมบูรณ์ อินสุพรรณ. (2551). **พฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในอำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์**